

Zpráva o šetření

ve věci výkonu poručnictví Emila Magistrátem města Brna

Dne 4. prosince 2018 se na mě obrátila paní A., bytem xxx, ve věci Emila (nar. yyy), kterého má svěřeného do péče. Namítala, že referát náhradní rodinné péče Magistrátu města Brna (dále také „NRP MMB“), který je Emilovým poručníkem, vykonává funkci pouze formálně, nedostatečně se zajímá o zájmy a potřeby Emila, pracovníce NRP MMB se s chlapcem nedokáže domluvit s ohledem na jeho sluchové postižení, a z toho důvodu si s ním není schopna vytvořit vazbu. Paní A. rovněž nebyla spokojena s tím, že NRP MMB jako poručník není ochoten vymezit oblasti, ve kterých (ne)může zastupovat Emila ona, v rámci soudního řízení uvádí skutečnosti, které se nezakládají na pravdě, a negativně se vyjadřuje k jejímu návrhu, aby jí soud Emila svěřil do poručnické péče. Paní A. také namítala, že NRP MMB jí není nápomocen s řešením jejích finančních problémů a při vymáhání výživného. Nebyla spokojena také s vyřízením stížnosti z listopadu 2018, kterou vedoucí úseku 4. náměstkyně primátorky Magistrátu města Brna (dále také „MMB“) vyhodnotil v celém rozsahu jako nedůvodnou.

V rámci šetření jsem se zaměřila na posouzení postupu NRP MMB při:

- (1) výkonu funkce poručníka Emila,
- (2) vystupování v soudním řízení o změně péče,
- (3) sociální práci s rodinou paní A.

A. Shrnutí závěrů

Zjistila jsem, že:

NRP MMB pochybil:

- když s paní A. nikterak neřešil volbu školy pro Emila, neobrátil se na soud s návrhem na schválení jeho rozhodnutí o volbě školy pro Emila, nezastoupil Emila při podání žádosti o zařazení do školy samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona¹ a paní A. nepoučil o rozsahu jejích oprávnění týkajících se zastoupení Emila ve vztahu k jeho vzdělávání,
- když paní A. tvrdil, že jako poručník nemá v oblasti zastoupení Emila při poskytování zdravotních služeb více práv a povinností než ona,
- když soudu sám z vlastní iniciativy nezaslal zprávy o Emilovi, jeho vývoji a účty ze správy jeho jmění, přestože je Emilovým poručníkem a soud mu v souladu se zákonem danou povinnost uložil,
- když jako hlavní důvod nesouhlasu se jmenováním paní A. poručnicí uváděl její dluhy, v čemž NRP MMB spatřuje nesplnění podmínky bezúhonnosti,

1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- když k paní A. od března 2018 nepřistupoval jako k osobě pečující o dítě ve smyslu zákona o sociálně-právní ochraně dětí² a nevyzval ji k uzavření dohody o výkonu pěstounské péče, čímž zapříčinil porušení povinností, které paní A. měla vykonávat, a upřel jí práva, která jí ze zákona náleží,
- když do zpracování a aktualizace individuálního plánu ochrany dítěte (dále také „IPOP“) nezapojoval paní A., jednotlivé body IPOP s ní prokazatelně neprojednal (nebo o tom minimálně neučinil záznam do spisové dokumentace),
- když nekomunikoval s dalšími odděleními/referáty/odbory MMB a organizací K za účelem zjištění, jaké služby jmenování poskytují paní A. a její rodině, a vyhodnocení spolupráce paní A. s těmito odborníky,
- když paní A. neposkytl poradenství související s uplatněním jejího nároku na přiznání dávek pěstounské péče v průběhu probíhajícího soudního řízení a uplatněním Emilova nároku na výživné,
- při péči o správu jmění Emila, když neřešil, zda a jak rodiče Emila hradí výživné, a nezapříčinil se o jeho vymáhání,
- při kontrole svěření, když v jednom případě nedodržel lhůtu, kterou mu zákon stanovuje k návštěvě dítěte svěřeného do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu,
- při vedení spisové dokumentace.

NRP MMB nepochybil:

- když poté, co ho soud jmenoval poručníkem, soudu v zákonem stanovené lhůtě zaslal soupis jmění Emila,
- když Emila zastoupil v žádosti o vyšetření ve speciálně-pedagogickém centru (dále také „SPC“).

Dále jsem zjistila, že **MMB, konkrétně vedoucí úseku 4. náměstka primátorky, který byl odpovědný za vyřízení stížnosti paní A., pochybil:**

- když stížnost vyhodnotil v celém rozsahu jako nedůvodnou.

Jak probíhala komunikace mezi sociální pracovníci NRP MMB a Emilem **nemohu objektivně posoudit.**

B. Skutková zjištění

Emil (v rodině oslovován jménem Milan) je chlapcem se sluchovým postižením (percepční nedoslýchavost, oboustranná ztráta sluchu, expresivní porucha řeči, částečně kompenzován naslouchadly, částečně znakuje a odezírá), poruchou pozornosti (v péči psychiatricky, medikován) a lehkým mentálním postižením. Má nárok na příspěvek na péči v druhém stupni a průkaz ZTP. Emil je pro účely vzdělávání veden jako dítě/žák³ se

² Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

³ Školské předpisy rozlišují mezi dítětem a žákem. O dítěti hovoří v souvislosti s předškolním vzděláváním, o žákovi při poskytování základního vzdělávání.

specifickými vzdělávacími potřebami (dále také „SVP“). SPC mu doporučilo odklad školní docházky o rok a jeho vzdělávání ve škole samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona. Předškolní docházka Emila v letech 2016 a 2017 nebyla častá. Od září 2017 pravidelně navštěvuje mateřskou školu pro sluchově postižené, od září 2018 základní školu pro sluchově postižené.

Matrikový otec Emila je cizinec neznámého pobytu, na péči o Emila se nikdy nepodílel, zájem neprojevoval a stanovené výživné nehradil. Manželství s matkou Emila uzavřel zřejmě účelově. Matka Emila zajišťovala jeho péči pouze krátkodobě, a to za soudem stanoveného dohledu. Chlapec po narození pobýval v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z důvodu, že matka měla podstoupit odvykací léčbu ze závislosti na návykových látkách. Za neplnění výživovací povinnosti (stanovena ve výši 500 Kč měsíčně) soud matku odsoudil, aktuálně plní občasně a na výživném zůstává dluh. Zájem o Emila neprojevuje. Matka je dlouhodobě poživatelkou invalidního důchodu (z důvodu sluchového postižení). Oba rodiče soud v prosinci 2016 zbavil rodičovské odpovědnosti a poručníkem chlapce jmenoval MMB.

Paní A. není matrikovou příbuznou Emila (v minulosti se domnívala, že by mohla být biologickou babičkou, k určení otcovství jejího syna však nedošlo). Na Emilově péči se začala podílet v březnu 2011, meritorně jí ho soud svěřil do péče v srpnu 2012 a od té doby ji osobně nepřetržitě vykonává. Společně s manželem vychovává zároveň dnes čtrnáctiletou dceru. V důsledku péče o Emila se značně snížily možnosti paní A. v oblasti zaměstnání, je proto v domácnosti, případně si přivydělává brigádně. Manžel paní A. byl v minulosti střídavě evidován na úřadu práce a příležitostně zaměstnán, od dubna 2018 obnovil živnost v oblasti stavebnictví. Rodina žije v obecním bytě (aktuálně se bude stěhovat z tzv. prostupného bydlení, ve kterém se osvědčila, do stabilnějšího obecního bytu). Rodina je zatížena dluhy z minulosti, které se za pomoci organizace K snaží aktivně řešit, podle možností je splácí a nové dluhy jí nevznikají. Vzhledem k soudem vybranému institutu náhradní rodinné péče pečuje paní A. o Emila celou dobu bez nároku na dávky pěstounské péče.

V červenci 2016 si paní A. požádala o svěření Emila do pěstounské péče. Návrh vzala zpět, jelikož jí soudkyně ještě před jednáním sdělila, že nesplňuje podmínky pro pěstounskou péči, neboť jsou s ní vedena exekuční řízení.

V březnu 2018 si paní A. podala návrh na jmenování své osoby poručnicí Emila. NRP MMB návrh paní A. nepodpořil s odůvodněním, že její dluhy nejsou v dohledné době splatitelné a podle NRP MMB tak paní A. není bezúhonná. Soud návrh v květnu 2018 zamítl. V rámci odvolacího řízení iniciovaného paní A. zatím soud nenařídil jednání.

Paní A. si na postup NRP MMB v listopadu 2018 stěžovala⁴ přímo u MMB. Vedoucí úseku 4. náměstka primátorky vyhodnotil její stížnost jako nedůvodnou v prosinci 2018.

4 V souladu s § 175 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

C. Právní hodnocení

C.1 Vymezení pojmů

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí pro účely poskytování sociálně-právní ochrany dětí rozlišuje mimo jiné mezi *jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte* a *osobou pečující o dítě*.⁵ Jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte je fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu.⁶ Osobou pečující o dítě je mimo jiné jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte, která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o jmenování této osoby poručníkem.⁷ Osobu pečující o dítě je nutné považovat za podmnožinu osob odpovědných za výchovu dítěte.⁸

Paní A. soud svěřil Emila do výchovy jiné fyzické osoby⁹ pravomocně v srpnu 2012. V březnu 2018 si paní A. podala návrh na jmenování její osoby poručnící Emila, který se v danou dobu nacházel v její osobní péči a ke kterému neměla a nemá vyživovací povinnost.

Do března 2018 byla paní A. pro účely poskytování sociálně-právní ochrany dětí považována za jinou osobu odpovědnou za výchovu. Od března 2018 (do současnosti) musí být pokládána již i za osobu pečující o dítě, jelikož probíhá řízení o jmenování její osoby poručnící, nemá k Emilovi vyživovací povinnost a Emil se nachází v její osobní péči. Od března 2018 je tak nezbytné na paní A. vztáhnout také ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která se vztahují pouze na osoby pečující o dítě, například část pátou zákona.

V případě paní A. je také podstatné, že NRP MMB vyhodnotilo Emila jako ohrožené dítě ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. V jeho případě je tak NRP MMB oprávněn využívat všech potřebných a nezbytných nástrojů sociální práce, které mu vyjmenovává mimo jiné část třetí zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

C.2 Výkon funkce poručníka Emila

Osoba, která má dítě svěřené do péče, je povinna a oprávněna rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte a v těchto dítě zastupovat.¹⁰ V ostatních věcech zastupují dítě zákonní zástupci, není-li jich nebo nevykonávají-li z nějakého důvodu plně svou rodičovskou

5 V souladu s § 4a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

6 V souladu s § 4a písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

7 V souladu s § 4a písm. b) bodem 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

8 V souladu se shodnými výklady obsaženými v komentářové literatuře – ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol.: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 30–33, ISBN 978-80-7400-713-2; NOVOTNÁ, Věra a kol.: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2. vyd. Olomouc: Anag, 2016, s. 37, ISBN 978-80-7554-022-5; MACELA, Miloslav a kol.: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 38–44. ISBN 978-80-7478-727-0.

9 V tehdejší terminologii (v souladu s § 45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů). V nové terminologii do péče jiné osoby ve smyslu § 953 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

10 V souladu s § 955 a 966 odst. 2 občanského zákoníku.

odpovědnost, tak poručník. Má-li dítě jmenovaného poručníka, zároveň platí, že jeho rozhodnutí v nikoliv běžných záležitostech týkajících se dítěte musí schválit soud.¹¹

C.2.1 Volba školky a školy, vyšetření ve SPC

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále také „OSPOD“) má povinnost osobě pečující o dítě či jiné osobě odpovědné za výchovu dítěte¹² mimo jiné poskytovat nebo zprostředkovávat poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené, a to včetně poradenství v oblasti výběru a hodnocení možností další přípravy dítěte na budoucí povolání.¹³

Zákon¹⁴ považuje volbu vzdělávání za významnou záležitost v životě dítěte.

Podmínkou pro zařazení dítěte či žáka do školy samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona¹⁵ je písemná žádost zákonného zástupce dítěte nebo nezletilého žáka, doporučení školského poradenského zařízení a soulad tohoto postupu se zájmem dítěte nebo žáka.¹⁶

Sociální pracovnice NRP MMB (dále také „sociální pracovnice“) v rámci šetření uvedla, že Emila nezastupovala v řízení o přijetí ke vzdělávání v mateřské ani základní škole, volbu konkrétní školky ani školy s paní A. detailně neřešila. V souvislosti s Emilovým vzděláváním dala souhlas s vyšetřením ve SPC.

Ve spisové dokumentaci NRP MMB (dále také „spisová dokumentace“) jsou založeny zpráva o vyšetření ve SPC, doporučení SPC po vzdělávání žáka se SVP platné pro školní rok 2017/2018 (oboje ze dne 4. dubna 2017) a doporučující posouzení SPC o odkladu školní docházky pro školní rok 2017/2018 (ze dne 7. dubna 2017). Z doporučení je zřejmé, že SPC Emilovi doporučilo vzdělávání ve škole samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona. SPC nedoporučilo upravit výstupy vzdělávání oproti „běžnému“ rámcovému vzdělávacímu programu.¹⁷ Termín kontrolního vyšetření stanovilo SPC na březen 2018. Ze všech dokumentů je patrné, že je SPC adresovalo paní A. i NRP MMB.

11 V souladu s § 934 odst. 1 občanského zákoníku.

12 K rozlišení osoby pečující o dítě a jiné osoby odpovědné za výchovu podrobněji v části C.1 této zprávy.

13 V souladu s § 11 odst. 1 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí ve spojení s § 11 odst. 5 daného zákona a § 4 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

14 V souladu s § 877 odst. 2 občanského zákoníku.

15 Školy samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona jsou určeny pro vzdělávání dětí a žáků s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem. Přijmout do takové školy lze pouze dítě či žáka se SVP, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze SVP nebo k průběhu a výsledkům dosavadního poskytování podpůrných opatření by samotná podpůrná opatření podle § 16 odst. 2 školského zákona nepostačovala k naplňování vzdělávacích možností dítěte či žáka a k uplatnění jeho práva na vzdělávání.

16 V souladu s § 16 odst. 9 věty třetí školského zákona.

17 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Zpráva z kontrolního vyšetření v roce 2018 (pokud nějaké proběhlo) není ve spisové dokumentaci evidována. Totéž platí pro doporučení SPC pro školní rok 2018/2019, tedy školní rok, kdy Emil nastoupil do základní školy. Ve spisové dokumentaci není žádný dokument svědčící o řízení o přijetí Emila k předškolnímu či základnímu vzdělávání, žádost zákonného zástupce (poručníka) o vzdělávání Emila ve škole samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona, žádost (návrh) poručníka o schválení rozhodnutí poručníka v nikoliv běžné záležitosti – volba vzdělávání a zařazení Emila do školy samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona.

Spisová dokumentace také neobsahuje jakékoliv relevantní informace o tom, že by sociální pracovnice detailněji projednávala s paní A. záležitosti spojené s volbou školského zařízení a vyšetřeními ve SPC. Konkrétně je možné v záznamech dohledat pouze následující části týkající se vzdělávání Emila.

- Ze záznamu z návštěvy v rodině ze dne 20. července 2017: „*Emil nastupuje v září na školu v místě Z v ulici Y, tam prý už údajně určitě nastoupí. Ale je to moc daleko, tak neví, jak budou zvládat dopravu. Emil je v městské dopravě neklidný, poradila jsem, ať psychomotorický neklid řeší zaujetím na nějakou činnost, teď když je malý, bude stačit mnoho jídla, stále zaměstnávat ruce a pusy, časem bude možné sledovat děj mimo dopravní prostředek. Emil na vše v tramvaji sahá, točí se kolem tyče, střídá sedadla, chce mluvit na neznámé lidi. Paní A. na přepravování není zvyklá.*“
- Ze záznamu z návštěvy v rodině ze dne 12. října 2017: „*Paní A. uvedla, že do školy malého dnes nezavedla, nechtěl vstávat. Někdy rána bývají hodně náročná, a tak do školy raději nejdu.*“
- Ze záznamu z jednání ze dne 25. dubna 2018 (bez předvolání se dostavila paní A. na NRP MMB): „*Stejně jako argument, že jako poručník by mohla paní A. získat v péči o Milánka navíc nějaké pravomoci. Poručník ke všem úkolům, které nepředstavují běžnou péči, potřebuje písemný souhlas opatrovnického soudu. Milánek je spokojený ve speciální škole. Dochází každodenně, musí, má docházku do MŠ jako předškolák povinnou. A to je také moc dobře. Paní A. mě jen překvapila, že Milana vodí do školky až třeba od 10:30 hod. Ráno dlouho trvá, než je vypravený. Zůstává do odpoledních hodin, doma bývají o 16. hodině.*“
- Ze záznamu z návštěvy v rodině ze dne 10. května 2018: „*... když jsem se ptala, kde byli v SPC, jsem poskytla nezáměrně paní A. informaci, že speciální škola má budovu i na ulici X a zde je internát. To paní A. zaujalo, že když jsou s léky a spaním Milana takové problémy, mohl by to týdenní pobyt vyřešit.*“

MMB ve vyřízení stížnosti paní A. uvedl, že: „*záležitosti ohledně školní docházky a s ní souvisejícího vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně patří do oblasti, kde si většina pečujících osob počíná samostatně a není potřeba naší intervence, vyjma písemného souhlasu s vyšetřením, což bylo učiněno. V opačném případě jsme připraveni být nápomocni při řešení jakýchkoliv problémů, se kterými se na nás pečující osoba obrátí (...).*“

NRP MMB pochybil, když s paní A. nikterak neřešil volbu školy pro Emila, a pokud se neobrátil na soud s návrhem na schválení jeho rozhodnutí o volbě školy pro Emila.

NRP MMB tímto v první řadě porušil zákon¹⁸ a vystavil Emila do situace, kdy by se k jeho přihlášení do školy, kterou aktuálně navštěvuje, nemělo správně přihlížet,¹⁹ jelikož Emila do školy přihlásila (potažmo v řízení o přijetí ke vzdělávání zastoupila) paní A., tedy osoba, která k tomuto nemá ze zákona ani rozhodnutím soudu zmocnění.²⁰

NRP MMB rovněž pochybil, když Emila jako zákonný zástupce nezastoupil při podání žádosti o zařazení do školy samostatně zřízené pro děti a žáky podle § 16 odst. 9 školského zákona, potažmo dané ponechal zcela bez své intervence. Byť rozhodně nezpochybňuji oprávněnost a zjevně i správnost zařazení Emila do této organizační formy vzdělávání, je nezbytné respektovat účinnou právní úpravu, jež odkazuje na nezbytnost podání žádosti zákonným zástupcem, kterým paní A. není. V tomto ohledu ani soud neupravil rozsah práv a povinností paní A. Zároveň se nabízí, že k danému kroku poručníka by měl dát souhlas ještě soud, jelikož se v první řadě jedná o volbu školy, v druhé řadě o to významnější, jelikož dítě řadí do školy určitým ohledem „speciální“, byť v případě Emila nedošlo k zásahu do výstupů vzdělávání ani jejich redukci.

Zároveň NRP MMB jako poručník zcela selhal co do výkonu své funkce, když paní A. nebyl nápomocen při výběru školy pro Emila, o danou problematiku se s dostatečným předstihem nezajímal a paní A. nepoučil o rozsahu jejích oprávnění týkajících se zastoupení Emila. Pochybení NRP MMB považuji za velmi významné i z důvodu, že jako orgán státní správy, který poručenství vykonává dlouhodobě, pravidelně a aktuálně u desítek dalších dětí, se nemůže dovolávat své neznalosti. Šetřením jsem zároveň zjistila, že popsany postup je běžnou praxí nejen konkrétní sociální pracovnice, ale celého NRP MMB. Sociální pracovnice totiž uvedla, že dané kroky nechává na rozhodnutí pečovatelských, kteří rovněž vyřizují veškeré související administrativní kroky, tedy dítě také zastupují v řízeních o přijetí ke vzdělávání. Z výše uvedených citací ze záznamů vedených ve spisové dokumentaci je nadto patrné, že až na jednu výjimku zde zcela chybí záznamy o jakémkoliv odborném poradenství poskytovaném rodině, vyhodnocení situace či dalších doporučení. O uplatňování daného postupu jako praxe celého NRP MMB svědčí i vyjádření v rámci vyřízení stížnosti paní A. Ačkoliv NRP MMB jako poručník Emila přenášel na paní A. své povinnosti, odmítal ji podpořit v soudním řízení o jmenování její osoby poručnicí.

MMB (konkrétně vedoucí úseku 4. náměstka primátorky, který byl odpovědný za vyřízení stížnosti paní A.) pochybil, když stížnost vyhodnotil v celém rozsahu jako nedůvodnou. V rozporu s výše uvedeným v této kapitole argumentoval, že záležitosti ohledně školní docházky patří do oblasti, ve které mají pečující osoby jednat samostatně.

Pro úplnost dodávám, že **NRP MMB postupoval správně**, když Emila zastoupil v žádosti o vyšetření ve SPC. I zde však musím zdůraznit, že daný krok není ničím podložen

18 Konkrétně § 934 odst. 1 občanského zákoníku.

19 V souladu s § 934 odst. 1 věty druhá občanského zákoníku: „K právnímu jednání poručníka, k němuž schází potřebný souhlas soudu, se nepřihlíží.“

20 Doplnuji, že problematice jsem se věnovala také v části E.2.3 doporučení veřejné ochránkyně práv k rovnému přístupu k povinné školní docházce, sp. zn. 14/2017/DIS/VB;

došupné z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/4926>.

ve spisové dokumentaci, **v čemž spatřuji na straně NRP MMB pochybení při vedení spisové dokumentace.**²¹

C.2.2 Zdravotní péče

Souhlas s poskytováním zdravotních služeb může udělit nezletilý, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku.²² Není-li nezletilý oprávněn či schopen souhlas udělit s ohledem na výše uvedené, činí tak za něj zákonný zástupce, v některých případech ošetřující zdravotnický pracovník,²³ případně, jedná-li se o situace stanovené v zákoně,²⁴ je možné zdravotní služby poskytnout i bez souhlasu.

Jmenoval-li soud dítěti poručníka, vykonává tento zásadně všechny práva a povinnosti jako rodič (zákonný zástupce), vyjma vyživovací povinnosti a práv a povinností, které soud vyloučil.²⁵ V oblasti poskytování zdravotních služeb nezletilému náleží některá práva a povinnosti zákonného zástupce mimo jiné také jiné pečující osobě.²⁶

Ve spisové dokumentaci jsem k danému tématu nalezla pouze odkaz v záznamu z návštěvy v domácnosti ze dne 1. listopadu 2018: „*Ptala se (myšleno paní A.), jestli by s Milanem, když onemocní, měla jít nejprve za mnou, teprve pak k lékaři.*“ Informace o poskytnuté odpovědi však v záznamu nejsou. Ve zbylém se zájem o zdravotní stav Emila omezuje pouze na informaci ohledně podávání léků předepsaných psychiatrickou.

21 Rozpor s ustanovením § 54 písm. b) a § 55 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí ve spojení se směrnicí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 19. září 2013, čj. 2013/26780-21, o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče.

22 V souladu s § 35 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, a § 31 občanského zákoníku.

23 V souladu s § 35 odst. 3 zákona o zdravotních službách jde o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí akutní péče a neodkladné péče, která není případem léčby vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta, či zdravotní službou nezbytnou k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví (dané lze udělit bez souhlasu), přičemž pro oboje platí, že souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu a souhlas nemůže udělit nezletilý.

24 V souladu s § 38 zákona o zdravotních službách.

25 V souladu s § 928 odst. 2 občanského zákoníku.

26 V souladu s § 42 zákona o zdravotních službách se jedná zjednodušeně: 1. o právo na informace o zdravotním stavu a právo klást otázky náležející zákonnému zástupci, 2. o právo udělit souhlas s poskytnutí zdravotních služeb namísto zákonného zástupce, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení a nelze bez zbytečného odkladu získat vyjádření zákonného zástupce, 3. o právo poskytovatele zdravotní služby hospitalizovat nezletilého a poskytnout mu neodkladnou péči i bez souhlasu, jenž by jinak mohl udělit jen zákonný zástupce, 4. o právo být informován v případě, že dítě bylo v souladu se zákonem hospitalizováno bez souhlasu zákonného zástupce, příp. samotného nezletilého, 5. o právo být informován o použití omezovacích prostředků, 6. o povinnost uhradit poskytovateli cenu poskytnutých zdravotních služeb nehraných nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění nebo jiných zdrojů, které mu byly poskytnuty s jeho souhlasem, 7. o povinnost pravdivě informovat ošetřujícího zdravotnického pracovníka o dosavadním vývoji zdravotního stavu, včetně informací o infekčních nemocech, o zdravotních službách poskytovaných jinými poskytovateli, o užívání léčivých přípravků, včetně užívání návykových látek, a dalších skutečnostech podstatných pro poskytování zdravotních služeb, 8. o povinnost prokázat svou totožnost občanským průkazem v situacích, které zákon vymezuje, 9. o právo pobytu ve zdravotnickém zařízení společně s hospitalizovaným nezletilým pacientem, 10. o právo podat stížnost proti postupu poskytovatele při poskytování zdravotních služeb nebo proti činnostem souvisejícím se zdravotními službami.

V rámci vyřízení stížnosti paní A. MMB mimo jiné uvedl: „*Co se týká zdravotní péče a případných operačních úkonů, nemáme coby poručník větší práva než pečující osoba odpovědná za výchovu.*“ Zároveň paní A. odkázal na to, že ji sociální pracovnice ubezpečila, že kdyby NRP MMB byl nějakou zdravotnickou institucí vyzván k udělení souhlasu s konkrétním úkonem, k němuž není potřeba schválení soudem, je NRP MMB připraven okamžitě reagovat.

NRP MMB pochybil, pokud paní A. tvrdil, že jako poručník nemá více práv a povinností než ona jako osoba, která má Emila svěřeného do péče. S daným není možné souhlasit, byť jsem si vědoma, že lékařky a lékaři si často nejsou vědomi omezení práv a povinností pečujících osob, a tudíž považují jejich souhlas za dostatečný. Nemohu však tolerovat, že pracovnice a pracovníci NRP MMB, tedy specializovaného pracoviště, si daných omezení nejsou vědomi a pečující osoby či osoby odpovědné za výchovu v tomto ohledu nepoučují. Je zřejmé, že daný přístup uplatňuje NRP MMB plošně (vzhledem k odpovědi na stížnost paní A.) a nejedná se pouze o neznalost konkrétní sociální pracovnice.

MMB (konkrétně vedoucí úseku 4. náměstka primátorky, který byl odpovědný za vyřízení stížnosti paní A.) pochybil, když stížnost vyhodnotil v celém rozsahu jako nedůvodnou. V rozporu s výše uvedeným v této kapitole argumentoval, že NRP MMB jako poručník nemá při zastupování Emila v záležitostech týkajících se poskytování zdravotních služeb více práv než paní A.

C.2.3 Komunikace NRP MMB s nezletilým

K řádnému výkonu funkce poručníka je z logiky věci nezbytné, aby poručník aktivně navazoval kontakt s dítětem, k němuž poručnictví vykonává, zjišťoval jeho potřeby a zájmy.

Ze spisové dokumentace vyplývá, že všechny návštěvy v domácnosti A. proběhly za Emilovy přítomnosti. V některých záznamech je uvedeno, že Emil využívá naslouchadlo, že se zlepšuje jeho odezírání nebo že se zajímal o to, kdo rodinu navštívil. Zmiňována je také komunikace, která během návštěv probíhala mezi Emilem a paní A.

Sociální pracovnice se v rámci šetření vyjádřila, že se s Emilem snaží navazovat kontakt, chlapec ji pozná a přiměřeně jeho sluchovému postižení na ni reaguje.

Z protokolu o jednání před soudem ze dne 15. května 2018 vyplývá, že paní A. k danému tématu uvedla, že sociální pracovnice navštívila Emila pouze dvakrát, a to po dobu deseti, maximálně dvaceti minut s tím, že na otázky kladené sociální pracovnící „*nezletilý neodpovídal či nereagoval. Z jejich kontaktu nebylo znát, že by se vzájemně vídali či více znali*“.

Nemohu objektivně posoudit, jak probíhala komunikace sociální pracovnice s Emilem a zda byla dostatečná s ohledem na Emilovo sluchové postižení částečně kompenzované naslouchadlem, protichůdná tvrzení paní A. a sociální pracovnice a nejednoznačné zápisy týkající se komunikace s Emilem ve spisové dokumentaci. Nicméně musím konstatovat, že pokládám za nezbytné, aby poručník dokázal s dítětem komunikovat i přes jeho zdravotní postižení.

C.2.4 Soupis jmění dítěte po převzetí poručnictví

Poručník musí do devadesáti dnů po svém jmenování soudu předložit soupis jmění dítěte.²⁷

Ze spisové dokumentace vyplývá, že listinu o jmenování MMB Emilovým poručníkem vystavil soud dne 22. února 2018. NRP MMB adresoval soudu zprávu o stavu jmění Emila dne 9. března 2017.

NRP MMB nepochybil, když poté, co ho soud jmenoval poručníkem, soudu v zákonem stanovené lhůtě zaslal zprávu o stavu jmění (potažmo soupis jmění) Emila.

C.2.5 Pravidelné zprávy o osobě dítěte a jeho vývoji a účty ze správy jmění dítěte

Poručník musí soudu podávat pravidelně (alespoň jednou za rok) zprávy o osobě dítěte a jeho vývoji a předkládat účty ze správy jmění dítěte,²⁸ a to vždy za dobu, jejíž délku soud stanoví (nikoliv delší než jeden rok).²⁹ V případě Emila soud určil,³⁰ že MMB jako poručník tak musí činit vždy k 31. prosinci každého roku.

Ze spisové dokumentace vyplývá, že NRP MMB zaslalo soudu zprávu o výkonu svého poručenství za rok 2017 dne 31. ledna 2018, a to až poté, co ho soud dopisem ze dne 26. ledna 2018 vyzval. Zpráva za rok 2018 ve spisové dokumentaci chybí.

V souvislosti se správou jmění Emila se NRP MMB ve zprávě pro soud nikterak nezmiňuje o platbách výživného, které Emilovi náleží, přestože ho rodiče prokazatelně řádně neplnili. Ve vztahu k osobě Emila a jeho vývoji je ve zprávě NRP MMB (nad skutečností soudu známé z předchozí činnosti) konstatováno pouze to, že stále užívá psychiatrickou medikaci, začal docházet do předškolního zařízení, docházka mu svědčí, avšak rodina má problémy s cestováním do školky. Ve vztahu k pečovatelům NRP MMB stručně shrnul jejich bytové zázemí a snahu začít řešit dluhové problémy.

NRP MMB pochybil, když soudu sám z vlastní iniciativy nezaslal zprávu o osobě Emila, jeho vývoji a účty ze správy jeho jmění. V daném případě se NRP MMB nemůže dovolávat toho, že vyčkával na písemnou žádost soudu, jelikož s odkazem na zákon³¹ může údaje potřebné pro občanské soudní řízení poskytovat pouze na žádost soudu. Povinnost zasílat zprávu soud ke konkrétnímu datu totiž MMB plyne přímo z výroku rozsudku soudu a listiny o jmenování poručníka, které jsou pro MMB závazné, a dané není možné obcházet ani odkazem na vymezení oprávnění OSPOD vyplývajícího z předpisu správněprávní

27 V souladu s § 933 odst. 3 občanského zákoníku.

28 V souladu s § 934 odst. 2 občanského zákoníku.

29 V souladu s § 942 a 950 odst. 3 občanského zákoníku.

30 Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 15. prosince 2016, čj. xxxxxxxxxxxx, který nabyl právní moci dne 19. ledna 2017. Rovněž viz listina o jmenování poručníka ze dne 22. února 2017.

31 V souladu s § 51 odst. 5 písm. a) bodem 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

povahy. Je třeba zdůraznit, že pravidelnými zprávami poručníka soud mimo jiné realizuje dozor³² nad řádným výkonem funkce poručníka.

Mám rovněž za to, že zpráva poručníka, kterou poručník soudu adresuje jedenkrát za rok, by měla být obsáhlejší, zaměřovat se na osobnostní růst dítěte, hodnocení jeho výchovného prostředí, popis práce s rodinou i samotným dítětem. Dané ve zprávě NRP MMB chybí.

C.3 Výkon funkce poručníka (zastoupení) Emila v soudním řízení o změně péče

C.3.1 Zastoupení v rámci řízení o jmenování paní A. poručnicí

Pokud se OSPOD jako soudem jmenovaný poručník dítěte vyjadřuje k návrhu, který se týká daného dítěte, musí ve zprávě zohlednit veškeré skutečnosti, které mají vliv na posouzení nejlepšího zájmu dítěte, a respektovat při tom účinnou právní úpravu (nikoliv jím či někým jiným zavedenou praxi).

Poručníkem lze jmenovat jen plně svéprávnou osobu, která způsobem života zaručuje, že je schopna funkci poručníka řádně vykonávat.³³ Je-li to možné, měla by to být v první řadě fyzická osoba, kterou rodiče určili, nebo která je k dítěti příbuzná či jemu blízká.³⁴

Paní A. podala v březnu 2018 návrh na své jmenování poručnicí Emila. NRP MMB se o zahájení řízení dozvěděl dne 16. dubna 2018. Vyjádření k danému návrhu adresoval NRP MMB soudu dne 10. května 2018. Teprve následující den oslovil NRP MMB s žádostí o zprávu ošetřující lékařku Emila a mateřskou školu, kterou Emil navštěvuje. Ve věci proběhlo dne 15. května 2018 soudní jednání, v rámci kterého soud návrh paní A. zamítl. NRP MMB obdržel zprávu od ošetřující lékařky zřejmě³⁵ dne 15. května 2018 a od mateřské školy dne 21. května 2018. Ani jedna zpráva nebyla zohledněna v rámci prvostupňového soudního řízení.

NRP MMB se k návrhu paní A. vyjádřil negativně, když uvedl, že návrh není v dané době namístě, jelikož: „*dluh navrhovatelky není v dohledné době splatitelný. (...) Osoba, jež chce vykonávat funkci poručníka, má být bezúhonná a nezadlužená, zdravotně způsobilá a schopná zajistit péči o svěřené dítě. Nesplácení dluhů a uvalení exekucí nemůžeme považovat za normální a běžné. Poručník má být finančně gramotný natolik, aby se do této situace nikdy nedostal. Poručník ani pěstoun nepotřebuje být v této oblasti vzděláván ani doprovázen.*“ Ve vztahu ke kvalitě péče paní A. o Emila NRP MMB uvedl: „*Paní A. pečuje o nezletilého dle svých možností. Milánek je dítě výchovně náročnější. Potřebuje nejen lásku, které se mu dostává, ale také pevný režim a řád. Ten by mohl být nastolen v souvislosti s nástupem do první třídy. (...) Kromě zvýšení finanční gramotnosti by rodina paní A. potřebovala rodinného asistenta, který by je instruoval, jak pevné mantinely dětem dávat.*“

32 Ve smyslu § 933 odst. 1 občanského zákoníku.

33 V souladu s § 932 odst. 1 občanského zákoníku.

34 V souladu s § 931 občanského zákoníku.

35 K tomuto dni je datováno. Ze spisu však není zřejmé, kdy a jakým způsobem byla zpráva NRP MMB doručena.

K návrhu se na žádost paní A. vyjádřilo také oddělení sociálního začleňování MMB, a to dopisem ze dne 11. května 2018. V daném dopisu je mimo jiné uvedeno: *„Péče o dítě je bezproblémová, (...) bezúhonnost navrhovatelky je také naplněna, pokud bychom byli ochotni odhlédnout od dluhů, které navrhovatelka aktivně splácí. (...) Postupně jsou ze strany členů rodiny naplňovány kroky k celkovému zlepšení sociální situace domácnosti. Otec rodiny obnovil živnost v oblasti stavebnictví, navrhovatelka má detailní přehled o svých dluzech, snaží se je postupně splácet dle svých možností, podstatné je, že dále se dluhy nenavysílají, je řádně hrazeno nájemné i zálohy na služby. (...) Jsme přesvědčeni, že v případě přiznání poručnictví by se zlepšily celkové podmínky domácnosti, neboť navrhovatelka by byla povinna ustanovit primárního poskytovatele služeb v rámci povinnosti uzavřít dohodu o výkonu poručnické (pěstounské) péče, který by dohlížel nad plněním povinností poručníka. Zároveň by navrhovatelka měla možnost v intenzivní míře využívat služeb doprovázející organizace dle individuálního plánu ochrany dítěte, např.: návštěvu v poručnické rodině minimálně jednou za dva měsíce, (...) zvyšování odbornosti poručníka prostřednictvím povinného vzdělávání, (...) respektivní péči pro poručníka, (...) zprostředkování odborné pomoci. (...) Z obecného hlediska je oddělení sociálního začleňování toho názoru, že příbuzenská poručnická (pěstounská) péče může za splnění určitých podmínek (zejména prokázání aktivní snahy pečující osoby zlepšovat situaci rodiny) být v zájmu dítěte. Zároveň prostřednictvím zvyšujících se kompetencí pečujícího poručníka (pěstouna) může být i účinným nástrojem ze strany státu při sociálním začleňování dětí ohrožených chudobou.“* Poté zaslal vedoucí odboru sociální péče MMB³⁶ soudu dopis, ve kterém soud informoval, že: *„po projednání s referátem náhradní rodinné péče беру toto vyjádření našeho odboru jako jeho vedoucí zpět.“*

Paní A. doložila jak soudu, tak poručníkovi soupis svých dluhů, přehled splátek a osvědčení o absolvování několika vzdělávacích akcí zaměřených mimo jiné na finanční gramotnost.

NRP MMB pochybil, když jako hlavní důvod nesouhlasu se jmenováním paní A. poručnicí Emila uváděl její dluhy, v čemž NRP MMB spatřuje nesplnění podmínky bezúhonnosti poručníka. Podmínku bezúhonnosti či nezadluženosti poručníka však platná právní úprava neobsahuje. Zároveň zadluženost nemá s bezúhonností člověka nic společného. Nadto paní A. již v dané době soudu i poručníkovi doložila, že se snaží dluhy splácet podle svých možností (značně omezených mimo jiné nezbytností zajistit zvýšenou péči o Emila), byť nepopírám, že do rozhodnutí soudu nebyla splacená částka vysoká. Paní A. rovněž NRP MMB doložila, že se snaží zvyšovat svou finanční gramotnost (za tímto účelem se zúčastnila školení), na částečný úvazek byla zaměstnána a její manžel obnovil živnost. Ve prospěch poručnické péče se vyslovalo také oddělení sociálního začleňování MMB, které s paní A. aktivně (nutno zdůraznit, že ve větším rozsahu než NRP MMB) spolupracuje. Vnímám, že dané vyjádření vzal vedoucí odboru sociální péče MMB zpět. Je však třeba vzít v potaz, proč tak učinil. Daný postup jednoznačně dokumentuje neexistující spolupráci a komunikaci mezi jednotlivými součástmi MMB.

S ohledem na skutečnost, že odvolací soud bude o návrhu paní A. teprve rozhodovat, žádám tímto NRP MMB, aby pro účely tohoto řízení znovu zhodnotil své stanovisko

³⁶ Odbor sociální péče MMB se člení mimo jiné na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, pod které spadá referát náhradní rodinné péče, oddělení péče o rodinu a osoby ohrožené chudobou a oddělení sociálního začleňování.

k návrhu. Zdůrazňuji, že paní A. stále aktivně splácí své dluhy, které se nenavýšují. Je tak zřejmé, že její snaha konsolidovat své dluhy není nahodilá, uvědomuje si své závazky a aktivně je řeší. Příjem rodiny se snaží navyšovat také její manžel. Rodina se osvědčila mimo jiné v rámci projektu prostupného bydlení, kde po tři roky řádně hradila veškeré poplatky a město jí tak přislíbilo nový stabilnější obecní byt. K péči o Emila má sice NRP MMB dílčí výhrady. Je však nutno mít na paměti, že sociokulturní prostřední, ve kterém rodina žije, v kombinaci s Emilovým kombinovaným postižením staví před paní A. a jejího manžela nejednoduchý úkol, který se jim v rámci jejich možností a schopností daří plnit dobře.

V neposlední řadě je zjevné, že NRP MMB a prvoinstanční soud shledaly, že paní A. neskýtá záruku řádné péče poručníka, jelikož je zadlužená (byť NRP MMB argumentuje, že zadlužením nesplňuje neexistující podmínku bezúhonnosti). Domnívám se, že oba měly pochybnost o její finanční gramotnosti a případných dopadech na správu jmění Emila. Zde je třeba zdůraznit, že Emil je nemajetný, paní A. se v minulosti snažila uplatnit Emilův nárok na výživné od matky a k hospodaření s dávkami, které v souvislosti s péčí o Emila již nyní pobírá, neměl NRP MMB nikdy výhrady. Správa jmění dítěte ze strany poručníka nadto podléhá dohledu soudu, případně je možné práva poručníka v tomto rozsahu omezit a pro tyto účely ustanovit opatrovníka pro správu jmění dítěte (byť se mi dané v tomto případě jeví jako nadbytečné). Rovněž nepovažuji za špatné, pokud by se ekonomická situace rodiny zlepšila přiznáním dávek pěstounské péče, neboť to by jistě bylo v zájmu dítěte. V případě poručnictví bude rodina také pod dohledem NRP MMB (minimálně dvakrát ročně)³⁷ a doprovázející organizace (minimálně šestkrát ročně).³⁸ Obě instituce jsou povinny rodině poskytovat či zprostředkovávat poradenství a pomoc, mimo jiné v souladu s IPOD, ve kterém by podpora finanční gramotnosti rodiny mohla být také zohledněna.

Nemohu také pominout postup NRP MMB z května 2018 při přípravě na soudní jednání. Je zcela nelogické, že NRP MMB oslovil ošetřující lékařku a mateřskou školu s žádostí o zprávu až den poté, co soudu odeslal své vyjádření k návrhu a pouhé čtyři dny před soudním jednáním, aniž například oslovené na brzký termín upozornil a požádal o spěšné vyřízení. Pokud bylo cílem NRP MMB zohlednit názory lékařky a školy ve stanovisku k návrhu, bylo načasování odeslaných výzev zcela nevhodné.

C.4 Sociální práce s rodinou paní A.

C.4.1 Dohoda o výkonu pěstounské (poručnické) péče

Pro účely zákona o sociálně-právní ochraně dětí se jako pěstounská péče posuzuje péče o dítě poskytovaná mimo jiné osobou pečující o dítě.³⁹ Osoba pečující je povinna uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče.⁴⁰ Návrh na uzavření dohody o výkonu pěstounské péče předkládá pečující osobě obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má

³⁷ V souladu s § 16 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

³⁸ V souladu s § 47b odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

³⁹ Ve smyslu § 4a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Viz také vymezení pojmů v části C.1 této zprávy.

⁴⁰ Ve smyslu § 47b zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

tato osoba trvalý pobyt.⁴¹ Pečující osoba může dohodu uzavřít se souhlasem jmenovaného úřadu také s pověřenou osobou k výkonu sociálně-právní ochrany dětí (tzv. doprovázející organizací), krajským úřadem nebo obecním úřadem obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu nemá trvalý pobyt.⁴²

V případě, že probíhá řízení o jmenování fyzické osoby poručníkem dítěte, k němuž nemá vyživovací povinnost, trvá dohoda o výkonu pěstounské péče po dobu průběhu daného soudního řízení⁴³ (v případě, že soud návrhu vyhoví, i dále po dobu, kdy tato osoba poručenictví osobně vykonává⁴⁴).

Osobě pečující náleží práva a povinnosti vymezená v zákoně, například právo na poskytnutí odlehčovací a respitní péče, zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci, právo zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti, povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v minimálním rozsahu dvaceti čtyř hodin ročně, povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče.⁴⁵

Ze spisové dokumentace a pohovoru se sociální pracovnící jsem zjistila, že dohodu o výkonu pěstounské péče NRP MMB ani jiná oprávněná osoba s paní A. neuzavřely. Sociální pracovnice uváděla, že paní A. není osobou, která má povinnost danou dohodu uzavřít.

NRP MMB pochybil, pokud paní A. nevyzval k uzavření dohody o výkonu pěstounské péče poté, co si podala návrh na jmenování své osoby poručnicí Emila, a stala se tak pro účely poskytování sociálně-právní ochrany dětí osobou pečující o dítě.

Tímto krokem NRP MMB nejenže porušil svou zákonnou povinnost, ale také paní A. upřel práva, která jí v této souvislosti vyplývají ze zákona. Rovněž také připustil, že osoba, která by měla plnit povinné vzdělávání sloužící ke zvyšování jejích znalostí a dovedností, tak nečinila. A to i přesto, že dané by se zrovna v případě paní A. nabízelo jako velmi vhodné. Tímto NRP MMB zároveň upřel paní A. její právo se bezplatně vzdělávat v oblasti péče o dítě a jeho výchovy.

Daným NRP MMB rovněž zapříčinil, že nikdo nevykonával pravidelný dohled nad naplňováním dohody o výkonu pěstounské péče, který v souladu se zákonem⁴⁶ probíhá minimálně jedenkrát za dva měsíce. Povinný osobní kontakt odborných pracovníků s rodinou je tak minimálně třikrát častější než v případě, že OSPOD dohlíží „pouze“ nad vývojem dítěte svěřeného do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu.⁴⁷ V případě, že osoba pečující o dítě uzavře dohodu s doprovázející organizací, vstupuje

41 V souladu s § 47b odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

42 V souladu s § 47b odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

43 V souladu s § 47c odst. 1 písm. e) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

44 V souladu s § 47c odst. 1 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

45 V souladu s § 47a odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

46 V souladu s § 47b odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

47 V souladu s § 19 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

navíc do rodiny další subjekt, který má s náhradní rodinnou péčí zkušenost. Nadto dohled nad výkonem pěstounské péče slouží mimo jiné k ověření toho, zda pečující osoba nepotřebuje poskytnout pomoc či poradenství a jejich případné zajištění. Mám za to, že v případě Emila a paní A. a jejího manžela by mohla daná intenzivní spolupráce výrazně přispět ke zlepšení situace rodiny.

C.4.2 Individuální plán ochrany dítě a vyhodnocování jeho plnění

Vyhodnotí-li OSPOD dítě jako ohrožené,⁴⁸ musí vypracovat a pravidelně aktualizovat IPOD. Ten slouží k vymezení příčin ohrožení dítěte a stanovení opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině a k posílení funkcí rodiny. IPOD se vypracovává ve spolupráci s rodinou a odborníky, kteří se podílejí na řešení problémů dítěte v rodině.⁴⁹

Ze spisové dokumentace vyplývá, že NPR MMB vede Emila jako ohrožené dítě. Vyhodnotil ho tak již dne 26. srpna 2016 v prvotním zhodnocení situace dítěte (byť následně ve vyhodnocení ze dne 10. února 2017 dané rozhodnutí chybí, potažmo dané není ve formuláři zaškrtnuto, přestože sociální pracovnice vypracovala podrobné vyhodnocení situace dítěte).

IPOD jsou ve spisové dokumentaci obsaženy tři, a to ze dnů 10. února 2017, 31. srpna 2017 a 30. června 2018. Ze spisové dokumentace nevyplývá, že by se na vypracování IPOD podílel kdokoliv jiný než NPR MMB. IPOD jsou podepsány pouze sociální pracovníci NPR MMB, o jeho projednání s kýmkoliv dalším není ve spisové dokumentaci žádný záznam. Aktualizace jsou pouze kosmetické a v termínech pro splnění.

V IPOD jsou obsaženy například následující kroky:

- „*cíle: péče o zdravotní stav; plánované kroky a opatření: podpořit rodinu v péči o zdravotně postiženého chlapce poskytováním sociálního poradenství i nabídkou doprovázení; odpovědné osoby: pí A. s pomocí pracovnice referátu sociální práce pro vv.*“
- „*cíle: stabilita rodinných poměrů – nalezení vhodnějšího dlouhodobého bydlení, konsolidace dluhů – podpora podání návrhu na poručenství; plánované kroky a opatření: legalizovat pobyt rodiny v ČR, uhradit daně a poplatky, řádně platit bydlení; odpovědné osoby: pí A. s manželem za pomoci pí B. z organizace K.*“

NRP MMB pochybil, když do zpracování a aktualizace IPOD nezapojil paní A. (a vzhledem ke konstatovanému v předchozí kapitole také doprovázející organizaci), jednotlivé body IPOD s ní prokazatelně neprojednal nebo o tom minimálně neučinil žádný záznam do spisové dokumentace. Mám podezření, že NPR MMB v případě Emila zpracovává IPOD pouze formálně a ten neslouží svému účelu, tedy jasnému a přehlednému vymezení cílů a dílčích kroků, které mají dítěti mimo jiné zajistit lepší a bezpečnější zázemí. To dokládají mnou zjištěná pochybení konstatovaná průběžně v této zprávě.

⁴⁸ V souladu s § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁴⁹ V souladu s § 10 odst. 3 písm. d) a odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

NRP MMB také pochybil, pokud jakkoliv nekomunikoval s dalšími odděleními/referáty/odbory MMB a organizací K (a vzhledem ke konstatovanému v předchozí kapitole také s doprovázející organizací) za účelem zjištění, jaké služby jmenovaní poskytují paní A. a její rodině, a vyhodnocení jejich spolupráce. Mám za to, že NRP MMB se bez dalšího nemůže spokojit pouze s tím, že mu klient sdělí, že s dalšími organizacemi či součástmi MMB spolupracuje. O to více, pokud jsou dané osoby a organizace zapojené do realizace cílů stanovených v IPOD.

Úkolem NRP MMB je (mimo jiné za využití IPOD) koordinovat sociální práci s dítětem a jeho (náhradní) rodinou. Musí vědět, jaké konkrétní služby spolupracující organizace či jiné součásti MMB rodině poskytují, co je jejich cílem i jak se daří rodině stanovené cíle spolupráce naplňovat. Jediný záznam, který jsem v tomto duchu ve spisové dokumentaci našla, je telefonická komunikace z února 2019 mezi sociální pracovníci a pracovníci oddělení péče o rodinu a osoby ohrožené chudobou MMB ohledně toho, že paní A. a jejímu manželovi bude přidělen nový byt. Dané telefonáty však neiniciovala sociální pracovnice NRP MMB. Obdobně ve vztahu k organizaci K – paní A. informovala NRP MMB, že absolvovala školení pořádané touto organizací, že jí pracovníci K pomáhají s vyřizováním právních záležitostí či zastupováním při soudních jednáních. Sociální pracovnice však neměla přehled o tom, jaké služby a v jakém rozsahu K paní A. poskytuje. V únoru 2019 začala probíhat komunikace sociální pracovnice s pracovníci K v návaznosti na to, že paní A. NRP MMB požádala o sepsání třístranné dohody o právech a povinnostech mezi ní, školou a poručníkem.

Nabyla jsem také pochybnosti o tom, zda sociální pracovnice NRP MMB obecně ví, jaké služby K (tedy příspěvková organizace statutárního města Brna) poskytuje. Během šetření a stejně tak ve vyjádření pro soud ze dne 11. května 2018 totiž upozornila, že K poskytuje paní A. služby bez přiznaného příspěvku na doprovázení rodin s dětmi svěřenými do pěstounské (poručnické) péče. Z jejího vyjádření vyplynulo, že v tom spatřuje určitou nadstandardnost, přičemž nezohledňovala, že K může dané služby poskytovat také v rámci sociálně-aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi.⁵⁰ V tomto pomímám, že od března 2018 měla mít paní A. uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče a K (případně jiná doprovázející organizace, NRP MMB či jiný OSPOD) mohl pobírat státní příspěvek na výkon pěstounské péče.⁵¹

Je rovněž zarážející, že NRP MMB soudu sdělil, že by rodina měla pracovat na zvýšení finanční gramotnosti a že by potřebovala pomoc rodinného asistenta,⁵² avšak za tímto účelem sám nerealizoval žádné kroky.

C.4.3 Uplatnění nároku paní A. na dávky pěstounské péče

OSPOD má povinnost pečující osobě poskytovat nebo zprostředkovávat poradenství mimo jiné při uplatňování jejího nároku či nároku svěřeného dítěte v oblasti nemocenského a důchodového pojištění, státní sociální podpory, dávek pomoci v hmotné nouzi i jiných

50 Ať v režimu sociálních služeb, nebo v rámci pověření k výkonu sociálně-právní ochrany.

51 V souladu s § 47d zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

52 Viz citace ze zprávy NRP MMB pro soud ze dne 10. května 2018 – citováno v části C.2.2.

nároků a pohledávek.⁵³ Pokud pečující osoba o dítě osobně pečovala již v den podání návrhu na ustanovení její osoby poručníkem, vzniká jí ode dne zahájení soudního řízení nárok na dávky pěstounské péče. Nárok náleží až do pravomocného ukončení soudního řízení.⁵⁴

Sociální pracovnice při šetření uvedla, že neví o tom, že by osobě, která požádá o poručnictví a zároveň v dané době o dítě osobně pečuje, vznikal nárok na dávky pěstounské péče. V tomto smyslu tak ani s paní A. nehovořila. Tomu odpovídá také absence zápisu o poskytnutí daného poradenství ve spisové dokumentaci. Sociální pracovnice rovněž uvedla, že má obavu z toho, že by paní A. dávky pěstounské péče mohla využít ke splácení svých dluhů. Zdůrazňovala, že rodina již od státu pobírá dávky pomoci v hmotné nouzi a státní sociální podpory.

NRP MMB pochybil, když paní A. neupozornil na její možnost uplatnit nárok na přiznání dávek pěstounské péče v průběhu probíhajícího soudního řízení. Nemohu souhlasit s názorem, že pokud je rodina finančně podporována z jiných zdrojů státního rozpočtu, není důvod uplatňovat nárok na dávky pěstounské péče. Mám za to, že povinností OSPOD je pečující osobu o této možnosti poučit a ponechat na jejím uvážení, zda nárok uplatní, či nikoliv.

Stejně tak zdůrazňuji, že část dávek pěstounské péče, konkrétně odměna pěstouna, je určena přímo pěstounovi. Ten s ní může nakládat, jak uzná za vhodné, byť by to nemělo být v rozporu se zájmy dítěte. Rovněž skutečnost, že by paní A. z odměny pěstouna mohla mořit své dluhy, nespátřuji a priori za nevhodnou. Naopak pokud by dané mohlo mít pozitivní vliv na zlepšení životní úrovně a postavení rodiny, bylo by to v zájmu Emila. Zdůrazňuji, že paní A. a její manžel zajišťují Emilovi péči a výchovu dlouhodobě, k Emilovi přitom nemají vyživovací povinnost, nikdy nepobírali dávky pěstounské péče a soudem určené výživné od rodičů pravidelně nedostávají (nadto je výživné stanoveno ve velmi malých částkách a dá se tak pochybovat o tom, zda je z něj možné zabezpečovat odůvodněné potřeby dítěte⁵⁵). Přičemž Emil je dítětem s kombinovaným postižením a bez jiného stabilního rodinného zázemí. Dá se tedy předpokládat, že kdyby se paní A. péče neujala, aktuálně by se Emil nacházel v ústavním zařízení, v lepším případě⁵⁶ u pěstounů, ke kterým by neměl takovou vazbu.⁵⁷ V neposlední řadě uvádím, že NRP MMB by z pozice

53 V souladu s § 4 písm. f) vyhlášky o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

54 V souladu s částí II hlavy D písm. b) instrukce náměstkyně ministra práce a sociálních věcí pro řízení sekce sociální a rodinné politiky č. 1/2016, účinné od 15. ledna 2016; dostupné

z https://www.mpsv.cz/files/clanky/24774/Instrukce_namestkyne_davky_PP.pdf.

55 K souvislosti výživného, jeho výše a svěření dítěte do péče jiné osoby podrobněji v důvodové zprávě k občanskému zákoníku, kde se uvádí: „Jestliže výživné nelze v odpovídající výši stanovit ani rodičům, ani prarodičům, tento institut se nepoužije a je namístě svěřit dítě do pěstounské péče.“ Tématu se věnuje také komentářová literatura – HRUŠÁKOVÁ, Miluše a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1255, ISBN 978-80-7400-503-9.

56 S ohledem na znalost prostředí NRP, (ne)dostatek pěstounů a jimi stanovená omezení týkající se případných zdravotních komplikací dítěte či jeho etnika.

57 Přičemž zdůrazňuji, že i tyto osoby by měly nárok na přiznání příspěvku na péči, který je aktuálně vyplácen paní A.

poručníka, a tedy i správce Emilova jmění, mohl dohlížet nad účelným využitím příspěvku na úhradu potřeb dítěte ve prospěch Emila.

C.4.4 Uplatňování nároku Emila na výživné

OSPOD má povinnost poskytovat pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti, včetně pomoci při podávání návrhu soudu.⁵⁸ Osoba, které bylo dítě svěřeno do péče jiné osoby,⁵⁹ má právo vymáhat výživné stanovené rodičům dítěte, které má v péči.⁶⁰

Poručník odpovídá za řádné plnění své funkce⁶¹ a při správě jmění dítěte postupuje s péčí řádného hospodáře.⁶²

Ze spisové dokumentace vyplývá, že NRP MMB prokazatelně věděl, že otec Emila dlouhodobě (a to již od chlapcova narození) nehradí soudem uložené výživné a že je cizím státním příslušníkem. Ve vztahu k matce je ze spisové dokumentace zřejmé, že byla v minulosti za nehrzení soudem stanoveného výživného trestně odsouzena, vznikl jí dluh. Jak plní vyživovací povinnost nyní, sociální pracovnice nevěděla. Ze spisové dokumentace rovněž vyplývá,⁶³ že matka je poživatelkou invalidního důchodu,⁶⁴ byť si dané informace nebyla sociální pracovnice během šetření vědoma. Ze spisové dokumentace nevyplývá, že by NRP MMB poskytl paní A. jakékoliv poradenství v oblasti uplatnění Emilova nároku na výživné.

V daném postupu je možné spatřovat také pochybení NRP MMB jakožto poručníka při péči o správu jmění dítěte. Platí totiž, že poručník odpovídá za řádné plnění své funkce a postupuje při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře. Mám za to, že NRP MMB nepřistupoval ke správě jmění Emila s péčí řádného hospodáře, když se nezajímal o to, zda rodiče jakožto povinné osoby plní jim uloženou vyživovací povinnost a nezasadil se o vymáhání výživného.

Je nepopíratelné, že NRP MMB věděl o dlouhodobém neplnění výživného ze strany otce, o problémech s platbami na straně matky i o tom, že je poživatelkou invalidního důchodu, tedy příjmu, ze kterého je možné výživné exekučně strhávat.

58 V souladu s § 11 odst. 1 písm. e) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

59 Ve smyslu § 953 a násl. občanského zákoníku.

60 V souladu s § 956 odst. 2 občanského zákoníku.

61 V souladu s § 933 odst. 1 občanského zákoníku.

62 V souladu s § 942 a § 949 občanského zákoníku.

63 Například z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 14. června 2016, čj. xxxxxxxxxxxxxxxx, zprávy Úřadu městské části Brno-střed ze dne 25. února 2016, čj. MCBS/2016/0030129/PICD, rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 2. března 2016, čj. xxxxxxxxxxxxxxxx (všechny dokumenty má NRP MMB k dispozici).

64 Tuto informaci jsem si ověřila také dotazem na Městské správe sociálního zabezpečení [obdobnou možnost má také NRP MMB – ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí ve spojení s § 11 odst. 1 písm. e) daného zákona]. Zjistila jsem, že Emilova matka je ode dne 21. prosince 2004 doposud poživatelkou invalidního důchodu (od 1. ledna 2010 pro invaliditu druhého stupně).

Jsem si vědoma toho, že vymožení dlužného výživného po otci, který se o Emilovu výchovu nikdy nezajímal, do rodného listu byl zapsán v důsledku trvalého (zřejmě účelového) manželství s Emilovou matkou, jeho cizí státní příslušnosti a neznámého pobytu, je vysoce nepravděpodobné. I tak se domnívám, že se NRP MMB nemůže zprostit povinnosti poskytovat odborné poradenství, pomoci při vymáhání výživného a dohledu nad správou jmění dítěte, u kterého vykonává poručnictví. NRP MMB měl paní A. odkázat na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který působí jako tzv. ústřední orgán při vymáhání výživného ze zahraničí a mimo jiné pomáhá pátrat po osobách povinných výživou a zprostředkovává podávání návrhů směřujících k zabezpečení plnění výživovací povinnosti.⁶⁵ Na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se NRP MMB jako Emilův poručník mohl obrátit i sám.

Rovněž v případě výživného od Emilovy matky jsem nenabyla přesvědčení, že by se NRP MMB jakkoliv zapříčinil o jeho řádné plnění. S paní A. na dané téma NRP MMB nehovořil, nepoučil ji o možnosti zajištění pravidelného plnění prostřednictvím srážek z invalidního důchodu, ani o ně sám z pozice poručníka neusiloval.

C.4.5 Kontrola výkonu svěřenectví

V souladu se zákonem má OSPOD povinnost navštěvovat dítě svěřené do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu v souladu se zájmy dítěte podle potřeby, nejméně však jednou za šest měsíců.⁶⁶

Statut města Brna výkon sociálně-právní ochrany dětí svěřených do péče jiné osoby svěřuje úřadům městských částí (dále také „ÚMČ“).⁶⁷ V případě, že město Brno je jmenováno poručníkem dítěte, vykonává tuto funkci NRP MMB.⁶⁸

Zjistila jsem, že v případě výkonu poručnictví dítěte s trvalým pobytem ve městě Brně, předávají ÚMČ spisovou dokumentaci NRP MMB a s dětmi a jejich pečovateli již dále nepracují. To potvrdila také pracovnice NRP MMB, která má k dispozici originál spisové dokumentace Emila od ÚMČ Brno-střed.

Sociální pracovnice navštívila Emila v bydlišti celkem pětkrát,⁶⁹ a to ve dnech 5. září 2016, 20. července 2017, 12. října 2017, 10. května 2018 a 1. listopadu 2018. V prvním případě sociální pracovnice Emila navštívila v souvislosti s podaným návrhem paní A. na svěřením Emila do její pěstounské péče.

NRP MMB pochybil při kontrole svěřenectví, když v jednom případě (konkrétně v období mezi říjnem 2017 a květnem 2018) nedodržel lhůtu, kterou mu zákon stanovuje k návštěvě rodiny, ve které dítě svěřené do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu žije.

⁶⁶ V souladu s § 19 odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶⁷ V souladu s čl. 55 odst. 2 písm. e) bod 9 Statutu města Brna ve spojení s čl. 56 odst. 2 písm. b) bod 1 daného Statutu.

⁶⁸ V souladu s čl. 55 odst. 2 písm. e) bod 11 Statutu města Brna.

⁶⁹ Posuzováno do 1. března 2019, tedy data provedení místního šetření pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv a pořízení kopie spisové dokumentace.

Dané pochybení přehlédl rovněž vedoucí úseku 4. náměstka primátorky při vyřizování stížnosti paní A.

D. Informace o dalším postupu

Magistrát města Brna pochybil tím, že paní A. neposkytoval či nezprostředkoval odpovídající odborné poradenství, nevykonával řádně funkci poručníka Emila, když jej z vlastní iniciativy nezastupoval v záležitostech, ve kterých není paní A. oprávněna, nevyzval paní A. k uzavření dohody o výkonu pěstounské péče, nezapojil paní A. do zpracování IPOD, s péčí řádného hospodáře nepřistupoval ke správě Emilova jmění, nekomunikoval s dalšími spolupracujícími odborníky zapojenými do pomoci rodině paní A., problematicky vedl spisovou dokumentaci Emila a vyhodnotil stížnost paní A. z listopadu 2018 jako nedůvodnou.

Zdůrazňuji, že pochybení ze strany NRP MMB považuji za velmi významné i z důvodu, že NRP MMB je OSPOD, který se ve své činnosti specializuje výlučně na náhradní rodinnou péči, a jeho pracovníci a pracovnice jsou pracovníě zařazeni jako „sociální pracovník – specialista NRP“. Specializaci daného pracoviště zdůrazňovala mimo jiné primátorka města Brna (stejně tak její předchůdce) jako jeden z důvodů, proč město Brno nechce přistoupit k mnou doporučené změně Statutu města Brna, která by se dotýkala rozdělení pravomocí v oblasti náhradní rodinné péče mezi MMB a ÚMČ.⁷⁰

Zprávu zasílám primátorce města Brna a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřila ke zjištěným pochybením a informovala mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž paní A.

Brno 21. května 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

⁷⁰ Viz naše komunikace související s šetřením, které vedu pod sp. zn. 4669/2016/VOP/BJ.